

مسئولیت متن و شکل بدوش نویسنده مضمون میباشد، عقیده نویسنده لزوماً نظر افغان جرمن آنلاين نمی باشد

۲۰۲۶/۰۶/۱۹

لیکونکی: پبلی تایلور
ژباړونکی: سید حسام مل

هغه نړیوال حکومت کوم چې نه وویا چې مینخته را نغي

منبع اودخپريدو نيټه: انټی وار ۲۰۲۶/۰۶/۱۹

په (۱۹۶۱) کال کې واشنگټن او مسکو د جگړې د ختمولو موافقه وکړه. بیا هغه سړي کوم چې د دې غوښتنې نیت درلوده مړه شول.

دسړي جگړې په تاریخ کې ځینې داسې پېښې شتون لري چې عصري محافظه کاران دغه ځانگړي مقاطع دیوناوري خیال پر دازې په بڼه ارزوی یا داچې دیو تیروتنوکی لبرال ډار یا توهم په څیر ارزوی یې، د ۱۹۶۱ کال د مک کلوی - زورین تړونونه یو په زړه پوري تړونونه ووکوم چې په زړه کې ځای نیسي. که چیرې نن ورځ د هغه مفهوم تشریح کړئ، نو په دې صورت کې به د لیدونکو نیمایي برخه فرض کوي چې تاسو دیولمړنی تبه راوړونکي اونري جوړونکي وديعي دبیان او اظهار په خوب وخیال کې یا ست اوخپل اظهارات هغو مخاطبینو ته کوم چې بی چوکات عینکونه پخپل سترگوکی لری اود مانها تن کنفرانس په خونو کې پرسکیند ینیونیا فرنیچر ناست دی وړاندي کوی. بیا هم دیوې لنډې شیبې لپاره - اودا هغه برخه ده کوم چې باید ارمان جنان (یوتوپیان) اوبد بیان دواړه گډوډ کړي یا چې په تشویش کې واچوي - متحده ایالات اوشوروي اتحاد په رسمي ډول موافقه وکړه چې د نړیوال سیاست وروستی موخه با بد پخپله د جگړې له منځه وړل وي.

په استعاري ډول نه. په لفظي ډول.

" د بې وسلې کولو لپاره د موافقو اصولو گډه اعلامیه"، چې د مک کلای - زورین تړونونو په نوم پېژندل کیږي، د (۱۹۶۱) کال په سپټمبر کې د امریکا یی سیا ستوال جان جي مک کلای او شوروي ډیپلومات والیرین زورین ترمنځ خبرې اترې وشوي او د (۱۹۶۱) کال په دسمبر کې د ملگرو ملتونو د عمومي اسامبلې لخوا په متفقته توگه تایید شوه. دا د نړیوال کنترول لاندې د مرحلې او تایید شوي عمومي بې وسلې کولو تصور وکړ، په شمول د ملي نظامي تاسیساتو له منځه وړل او د ملگرو ملتونو د سولې ځواک رامینځته کول.

دا د وودسټاک (woodstock) سوله غوښتونکو لخوا چې په ورمونټ کې چرس ځکوي، مسوده نه وه شوي. مک کلای د امریکایي تاسیساتو داخلي ماډل و: د وال سټریټ وکیل، بانکدار، د جگړې مرستیال وزیر، او د جگړې وروسته د اتلانټیک نظم یو له بنسټ ایښودونکو څخه. زورین، په عین حال کې، یو سخت شوروي اپراچیک و چې لسیزې یې د کریملین ډیپلوماسی تیاره دهلیزونو ته د تگ راتگ لپاره تیرې کړې وې. او بیا هم دوی هلته وو، د برلین بحران په اوج کې او د کویبا د توغندیو بحران څخه یوازې یوکال دمخه، په گډه د "عمومي اوبشپړېبې وسلې کولو" په لورد سړک نقشه جوړول.

طنز دا دی چې هغه کسان کوم چې دې پروژې ته نږدې وو نړیوال پلونکی یا بین المللی خوش بینان ډلی نه وو بلکه دوی په زاړه او جدي دود کې واقعیت غوښتونکي وو. دوی په تمدني پیمانې نه د صنعتي وژني له لارې ژوند کړی و. په دوهم نړیوال جنگ کې اوه ویشتم ملیونه روسان مړه شوي وو. دوی پوهیدل چې د تودوخي اتومي جگړه د خبرو اترو ځای نه و بلکه د ورکیدو پېښه وه. هغه نسل چې ملگري ملتونه یې جوړ کړل په دېرشو کلونو کې یې اروپا یواځې دوه ځله ځان وژنه لیدلې وه او دې پایلې ته رسو چې آزاد هیوادونو تر غاښ مسلح اودهستریک پرايډالوژي سمبال ممکن ونه توانیږی چې یوډبل په اړخ کې ژوند یا چې ممکن د تل لپاره یوځای پا تي نشي.

د پاڼو شمیره: له 1 تر 3

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینگه کړئ maqalat@afghan-german.de

یادونه: دلیکنې د لیکنیزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده، هیله من یو خپله لیکنه له رالیولو مخکې په خبر و لولی

د ملگرو ملتونو د سویډن عمومي منشي ډاک همارسکچولډ ، د دې اخلاقی ارمان او اداري مخ شو. کوم چې نن ورځ هغه د نورډیک بیوروکرات په توګه یادېږي، که څه هم، چې نوم یې په نیویارک کې د ختیځ سیند په غاړه د ملگرو ملتونو د ودانۍ بهر پلازا او د هغه آسمان خراش ودانۍ دننه کتابتون ښکلی کوي. په خپل وخت کې هغه تقریباً د یو سیکولر پوپ په توګه چلند کېده. مطبوعاً تو هغه په جنون سره تعقیب کړ. په خبرونو کې، هغه د تریبویروپ الوتکو څخه د پراسرار سویډني موسکا سره راڅرګند شو. یوه نوې شخړه، د ډاک لپاره یوه نوې ورځ. د پنځوسمې لسیزې له نیمایي څخه تر شپیتمې لسیزې پورې د څو کلونو لپاره، ملګري ملتونه د ستري سیا رې د هیلو لپاره یوه زیرمه شوه. ډیپلوما تا نو هغه ته په حیرانتیا، خپګان یا دواړو سره کتل. هغه باور درلود چې ملګري ملتونه نه یوازې د بحث خونه کیدی شي بلکه د لوی ځواک د جګړې د مخنیوي لپاره یو ریښتینی میکانیزم کیدی شي.

دا هغه برخه ده چې عصري محافظه کاران باید پرې وځاندي. او بیا هم د ډیر سخت خندا دمخه، دا د لیدلو وړ ده چې د همارسکچولډ نړۍ، زموږ برعکس، لاهم د بدو سرلیکونو څخه د ویرې په پرتله د جګړې څخه د ویرې کولو وړتیا لرونکي سیاستوال لري. د مک کلوی-زورین چوکاټ د ۱۹۶۱ کال د برلین د شخړې په ورته وخت کې راڅرګند شو. نیکیتا خروشچف غوښتل چې د ناټو ځواکونه له لویدیځ برلین څخه وباسي. واشنگټن انکار وکړ. خروشچف اعلان وکړ چې دوی به اړ ایستل شي، او اتومي ګواښونه یې خپاره کړل. په عامه توګه، کینیډي د سختو خبرو په کولو سره ځواب ورکړ: برلین به په نظامي توګه دفاع شي. ښار د لویدیځ زورورتیا د لوی ازموینې ځای په توګه جوړ شوی و. "هر خطرناک ځای د منلو وړ دی که چیرې سړي - زورور سړي - دا کار وکړي. مور نه غواړو جګړه وکړو - مګر مور مخکې جګړه کړې ده،" هغه د ۱۹۶۱ کال د جولای په ۲۵ مه د گرم اوول دفتر څخه د امریکا د پرائم ټایم تلویزیون لیدونکو ته وویل.

په هرصورت، د پردې تر شا، کینیډي د جوړجاړي لپاره ډیر خلاص و، د خپلې کابینې سره یې د برلین د ملگرو ملتونو د ساتنې لاندې په یو ډول نړیوال نظارت شوي ښار بدلولو په اړه د پټو خبرو اترو مشري کوله - نیلي خولی د سړي جګړې د بلاکونو د تریایپ وایر ځواکونو ځای نیسي، شاید حتی د ملگرو ملتونو مرکزي دفتر له نیویارک څخه هغه ښار ته ولیردوي. د بهرنیو چارو وزارت (FRUS) په ډیپلوماتیک آرشیف کې د ۵ سپتمبر ۱۹۶۱ کال د یادښت له مخې: "ولسمشر د بهرنیو چارو وزارت څخه وغوښتل چې د برلین په اړه د وروستي خبرو اترو لاندې عناصر په پام کې ونیسي ... د ملگرو ملتونو ځینې دندې، یا د ملگرو ملتونو ټول مرکزي دفتر، لویدیځ برلین ته لیردول، د مناسب تضمین سره چې لویدیځ برلین واقعیا یو آزاد ښار جوړ کړي. " کله چې د هغه یو چارواکي، اډلي سټیونسن، د نیویارک ښار څخه د ملگرو ملتونو د لیردولو سره مخالفت وکړ، کینیډي په غوسه وویل، "زه فکر نه کوم چې ملګري ملتونه دومره نه دي چې د اتومي جګړې لپاره یې تبادلې کړي. دا مفهوم اوس ډېر په زړه پورې ښکاري ځکه چې معاصر ډیپلوماسي د خپل راتلونکي بیان پرته بل څه تصور نه کوي.

پراخه اصل دومره ساده و: که به یې طرفه نړیواله څارنه برلین آرامه کړی وایې کمولی شاید ورته ترتیبات په بل ځای کې به تاوتریخوالی هم کم کړي وایې. که نیلي خولی کولی شي د شوروي-امریکا شخړه د هغې په خورا عصبي سیمه، برلین او مرکزي اروپا کې، د تاوتریخوالي په خورا عصبي سیمه کې، رامینځته کړي، شاید دا په ډیری نورو ځایونو کې کار وکړي، او زبرځواکونه بالاخره کولی شي خپل ځواکونه ودروي. له هغه ځایه به د نړیوال تایید او ډله ایز امنیتي میکانیزمونو لخوا ملاتړ شوي د مرحله وار بی وسلې کولو پراخه مفهوم راڅرګند شي.

په نهایت کې، یوازې ملګري ملتونه به اردو ولري. هیڅ ملت دولت به اردو ونه لري، یوازې پولیس ځواکونه. د ملگرو ملتونو غیر معمولي سند، A/4879، چې د شوروي اتحاد او امریکا لخوا د ۱۹۶۱ کال د سپتمبر په ۲۰ مه موافقه شوې وه، او د ښاغلي مک کلای او زورین لخوا لاسلیک شوې وه، په تور او سپین رنگ کې اوږدمهاله هدف بیانوي:

"د عمومي او بشپړ بی وسلې کولو پروګرام به ډاډ ترلاسه کړي چې ایالتونه به یوازې هغه غیر اتومي وسلې، ځواکونه، تاسیسات او تاسیسات ولري چې د داخلي نظم ساتلو او د اتباعو د شخصي امنیت ساتلو لپاره اړین دي. او دا چې ایالتونه به د ملگرو ملتونو د سولې ځواک لپاره موافقه شوي بشري ځواک ملاتړ او چمتو کړي. " البته، تقریباً هیڅ هم ونه شول. همارسکچولډ د ۱۹۶۱ کال د سپتمبر په ۱۸ مه په کوچنیو ساعتونو کې د الوتکې په حادثه کې مړ شو، کله چې مک کلای او زورین خپل نومونه متن ته واستول - نو هغه سړی چې د ملگرو ملتونو د خوب سره خورا پیژندل شوی و چې سوله ساتلی شي هیڅکله هغه سند نه دی لوستلی چې فرض یې کړی و.

د هغه مړینه جنجالي پاتې ده، د بد چلند دوامداره تورونو او د اجیرانو، کانونو گټو، لویدیځ استخباراتو او استعماري شبکو په ګډون د اوږدمهاله شکونو سره. د ملګرو ملتونو مختلفو پلټنو نا حل شوي شواهد او د ارشیف نیمګړي افشاګانې معاینه کړي، په ځانګړې توګه د برتانوي او امریکایي سرچینو څخه.

بیا، دوه کاله وروسته، کینیډي په ډلاس کې ووژل شو. په ښار کې یوه بدنامه لاسوند چې د ښي اړخو ډلو لخوا خپور شو، کینیډي تورن کړ چې د متحده ایالاتو حاکمیت یې "کمونیسټ کنټرول شوي ملګرو ملتونو" ته پلورلی. خو لویه طرحه په بشپړه توګه له منځه لاړه نه شوه. حتی لکه څنګه چې "عمومي او بشپړ ښي وسلې کول" له لاسرسي څخه بهر لاړ، د هغې ټوټې ژوندۍ پاتې شوي. کینیډي په ریښتیا سره د هامارسکجولډ او د سولې په نړۍ کې د هغه لید سره مینه درلوده، او هغه د دومره اسانه شهادت بې ګټې پریښودو ته نه و پریښی. د ۱۹۶۱ کال د سپټمبر په ۲۵مه - د حادثې څخه یوه اونۍ وروسته، او پنځه ورځې وروسته له هغه چې مک کلاي د ګډې اعلامیې لاسلیک وکړ - ولسمشر د عمومي اسامبلې مخې ته راپورته شو او مر شوی سرمنشي یې د خپل بې وسلې کولو پروګرام سره وټر: "نو رځې چې دلته پریکړه وکړو چې ډاګ هامارسکجولډ بې ګټې ژوندۍ نه و، یا مړ نه شو... لکه څنګه چې مور د سولې ساتلو لپاره نړیوال ظرفیت جوړوو، رځې چې د جګړې د ترسره کولو ملي ظرفیت له منځه وړلو کې برخه واخلو."

هغه د هامارسکجولډ له مړینې وروسته د وسلو کنټرول ته دوام ورکړ، او د اصلي ارمان یو څه یې په ترسره کولو کې پاتې شو. د ۱۹۶۳ کال د جزوي اتومي ازموینو د بندیز تړون د کیوبا وروسته د ترهګرۍ او بې زړه همکارۍ له ورته فضا څخه راپورته شو؛ د وسلو د نه خپریدو تړون او د سټراټیژیکو وسلو د کنټرول اوږد جوړښت تعقیب شو. مګر خوب په خاموشۍ سره بیا تعریف شوی و. هدف نور د جګړې له منځه وړل نه وو، یوازې د قیامت اداره کول وو - د ویجاړۍ ژوندۍ پاتې کیدو یا لږترلږه د ځنډولو وړ کول.

دا، په پای کې، هغه څه دي چې د مک کلاي - زورین سره وشول. دا دومره ناکام نه شو لکه څنګه چې کم شو. نړیوال ارمان په ټیکنوکراتیک کنټرول کې سقوط وکړ، لکه څنګه چې دا ډول ارمانونه معمولا کوي. مور د واک له سیاست څخه تیر نه شو؛ پرځای یې مور د هابټ لاینونو او تایید پروتوکولونو نصب کړل ترڅو واشنگټن او مسکو یو بل ته په ډیر مسؤلیت سره ګواښ وکړي. شاید دا یوازینی حقیقي پایله وه

اودا په یقیني توګه سمه ده چې د بدیل څخه محتاط اوسئ. شلمې پېړۍ کافي شواهد وړاندې کړل چې نړیوال ایډیا لوژیان، چې د ځان ټاکل شوي متخصصینو لخوا اداره کیږي، په جبر، بیوروکراسۍ او بالاخره ویني ټویولو پای ته رسېږي. هیڅ هوښیار سړی د ختیځ سیند د برج څخه د سیارې د پولیسو لپاره یو سوپرستیت نه غواړي. مګر واقعیت دواړه لارې پرې کوي، اودا هغه برخه ده چې بدبینان یې له لاسه ورکوي. تروټونونه د سوله غوښتونکو تبجن خوب نه و. دا د سیا لو امپراتوریو لخوا وروستی جدي هڅه وه چې دایمي شخړې هاخوا د بشپړ نوي امنیتي نظم تصور وکړي - او حتی په خپل خورا یوتوپیان کې دوی په یوه سخت اساس ولاړ وو: دا چې عصري جګړه په ساده ډول د پالیسۍ د عادي وسیلې پا ټي کیدو لپاره ډیره ویجاړونکې شوې وه. هغه سړي چې دوی یې مسوده کړي وه د هغه څه په پرتله چې دوی یې ساده ښکاري ویره درلوده له منځه وړلو څخه ډیر ویره درلوده.

دا د هغه څه په وړاندې تنظیم کړی چې وروسته پېښ شوي. د سړي جګړې وروسته بریا غوښتونکو ژمنه وکړه چې لیبرال تسلط، د ناټو پراختیا، مالي نړیوال کول، او بشري مداخله به دایمي سوله راولي. هغه څه چې دوی یې وړاندې کړل هغه د تل لپاره جنګونه، رنگین انقلابونه، ډله ایز مهاجرت، د ټولنیز باور له منځه تلل - او یو ځل بیا، په ختیځه اروپا کې د اتومي جګړې. نن ورځ لویدیځ اشراف د اتومي ځواکونو ترمنځ د جګړې په اړه د هغو کسانو په ستړي شوي غرونو کې بحث کوي چې هیڅکله یې نه دي لیدلي، پداسې حال کې چې د پناه غوښتونکو لپاره د پولې تړلو یا د بودیجې توازن کولو توان نلري. یو څوک شک لري چې مک کلاي او زورین، د واشنگټن او مسکو څخه هغه سخت زاړه چلونکي به زموږ واکمن طبقه دومره بې پروا نه موندلي وي لکه څنګه چې بې پروایي وه - کوم چې په اتومي دور کې، ډیر ویروني حالت دی.

د لوی طنز لپاره دا ده چې "نوی نړیوال نظم" چې د سازشي ذهنیت لرونکو محافظه کارانو لخوا دومره ویره لري هیڅکله نه دی رسیدلی. هیڅ نړیوال حکومت هیڅکله نه دی جوړ شوی. هغه څه چې پرځای یې راغلل هغه څه خورا کوچني او ډیر خراب وو: یو سوپرستیت نه بلکه یو روان لویدیځ نظم - مدیریتي، بې طرفه، د تل پټلي اخلاقي شعارونو لاندې ترسره کیږي، کله نا کله د پراکسي جګړې یا د زده کونکو د انقلاب سره چې دا د هدف بڼه ورکوي. او له همدې امله د غم کولو وړ شی هغه نړیواله سوله نه ده چې هیڅکله به نه رځي. دا هغه جدیت دی چې د هغو کسانو سره مړ شو چې په لنډ وخت کې یې په دې باور درلود: هغه وړتیا، چې اوس تقریبا په بشپړه توګه له لاسه ورکړي، د صنعتي وژني یوې پېړۍ ته د کتلو او دې پا یلي ته رسیدو لپاره چې تاریخ پخپله دومره وژونکی شوی چې د خپل کورس د چلولو لپاره پریښودل شي.